

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"

Електротехнічний

(факультет)

Кафедра перекладу

(повна назва)

ПОЯСНОВАЛЬНА ЗАПИСКА
дипломного проекту (роботи)

Бакалавр

(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

галузь знань **Гуманітарні науки**

(шифр і назва галузі знань)

спеціальність **6.020303 Філологія**

(код і назва спеціальності)

спеціалізація **Германські мови та літератури(переклад включно)**

(назва спеціальності)

Кваліфікація **Фахівець у галузі філології, лінгвістики та перекладів,перекладач**

(назва кваліфікації)

на тему: **Порівняння британських та американських еквівалентних за значенням ідіом**
Виконавець:

Студент **4** курсу, групи **ФЛ-14-1**

(підпис)

Магонова К.В.

(прізвище та ініціали)

Керівники проекту	Прізвище, ініціали	Оцінка	Підпис
	доц. Орел М.В.		
Рецензент	ст. викл. Черкащенко О.М.		
Нормоконтроль	доц. Орел М.В.		

Дніпро
2018

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка "

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри

Перекладу

(повна назва)

Введенська Т.Ю.

(підпис)

(прізвище, ініціали)

« ____ » червня 2018 року

ЗАВДАННЯ
на дипломний проект (роботу)
бакалавра

(назва рівня вищої освіти)

студента ФЛ-14-1
(група)

Магонова К.В.
(прізвище та ініціали)

Тема дипломного проекту: Порівняння британських та американських еквівалентних за значенням ідіом

затверджена наказом ректора НТУ"ДП" від 07.05.18. № 568-л

Розділ	Зміст	Термін виконання
Теоретичний	<i>На основі матеріалів виробничих практик, інших наукових джерел розробити гіпотезу дослідження, визначити його мету та завдання, проаналізувати існуючі підходи до вивчення проблеми, яка досліджується</i>	25.12.2017
Практичний	<i>Розробити та обґрунтувати методи практичного аналізу обраних прикладів, зробити змістовні висновки щодо труднощів перекладу лінгвістичних явищ</i>	01.06.2018

Завдання видав

(підпис)

Орел М.В.

(прізвище, ініціали)

Завдання прийняв до виконання

(підпис)

Магонова К.В.

(прізвище, ініціали)

Дата видачі завдання: 04.09.2017

Термін подання дипломного проекту до ЕК: 11.06.2018

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади вивчення англомовних ідіом.....	6
1.1 Поняття про ідіоми в сучасному мовознавстві.....	6
1.2 Місце ідіом в системі фразеологічних одиниць мови.....	12
1.3 Функції ідіом.....	14
1.4 Сутність ідіом із еквівалентним значенням.....	18
1.5 Особливості англійської ідіоматики в перекладацькому аспекті	25
Висновки до 1 розділу.....	30
РОЗДІЛ 2. Відмінності між британськими та американськими ідіомами з еквівалентним значенням	31
2.1 Відмінності на рівні орфографії.....	32
2.2 Відмінності на рівні лексики	34
2.3 Відмінності на рівні граматики	38
2.4 Інші відмінності	40
2.5 Дослідження пар ідіом на основі художнього твору	40
Висновки до 2 розділу	51
ВИСНОВКИ.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53

ВСТУП

Одним із найважливіших питань сучасного перекладознавства є вирішення проблеми перекладної адекватності, співвідношення смислу вихідного та цільового текстів і мовленнєвих засобів, які виражають цей смисл. У межах цих проблем значної ваги набуває питання про відтворення значень ідіоматичних одиниць (ІО).

Дана робота присвячена дослідженню способів відтворення значень ідіом в українському перекладі. Важливість такого дослідження зумовлена необхідністю вирішення як теоретичних, так і практичних проблем художнього перекладу.

Незважаючи на те, що ідіоматичні одиниці широко застосовуються в усному і писемному мовленні (художній літературі, публіцистиці, тощо), їхні структурно-семантичні особливості є недостатньо вивченими.

Багато невирішених питань залишається і в теорії та практиці перекладу цих одиниць з англійської на українську мову. У вітчизняному перекладознавстві ще не існує комплексного дослідження і остаточного вирішення багатьох проблем, пов'язаних із проблемою класифікації ідіом та фразеологізмів, що й зумовило вибір даної теми та пояснює актуальність дослідження.

Ідіоми та фразеологізми завжди привертали увагу лінгвістів (за рубежом – Ш. Баллі, Ф. Зайлер, Л.П. Сміт, М. Халлідей, Б. Фрейзер, А. Маккай, Р. Хонік, Ч. Філмор; у вітчизняній лінгвістиці – Є.Д. Поливанов, В.В. Виноградов, М.М. Шанський, Н.М. Амосова, В.Л. Архангельський, А.В. Кунін, В.М. Телія, В.Г. Гак, І.О. Мельчук та ін.). Їхні дослідження разом із дослідженнями перекладознавців інших країн є міцним фундаментом для подальшого розвитку цієї науки.

Актуальність теми визначається зростаючим інтересом до проблем відтворення значень ідіоматичних одиниць у перекладі.

Метою роботи є з'ясування особливостей відтворення значень британських та американських ідіоматичних одиниць в українському художньому перекладі та їх цілісний аналіз.

Поставлена мета визначила необхідність виконання таких **завдань**:

1. формування теоретичних засад відтворення ідіом в перекладі;
2. дослідження способів відтворення ідіом як стратегії забезпечення стилістичної адекватності перекладу;
3. аналіз подібностей та розбіжностей ідіом у британській та американській англійській мові;
4. виявлення прийомів перекладу англійських ідіоматичних одиниць українською мовою.

Об'єктом дослідження є ідіоматичні одиниці в англійській мові.

Предмет дослідження – порівняльні характеристики британських та американських еквівалентних за значенням ідіом.

Матеріалом дослідження стали ідіоматичні одиниці сучасної англійської мови, отримані з англійської художньої літератури.

Основні методи дослідження: метод порівняльно-перекладознавчого аналізу, метод зіставлення, метод опису та крос культурного аналізу.

Наукова новизна результатів проведеного дослідження полягає в тому, що виконувалося досить актуальне завдання встановлення, опису та пояснення прийомів відтворення ідіоматичних одиниць в англо-українському художньому перекладі.

Теоретичне значення дослідження зумовлено його внеском у вирішення проблеми виявлення закономірностей відтворення значень ідіом у перекладі.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що результати, отримані в ході даного дослідження, можуть бути використані в теоретичному курсі лексикології, стилістики, теорії і практики перекладу, на практичних заняттях з англійської мови на різних рівнях навчання.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ІДИОМ

1.1 Поняття про ідіоми в сучасному мовознавстві

Ідіома (від грецького *idioma* – особливість, своєрідність) – поєднання мовних одиниць, значення якої не збігається із значенням складових її елементів. Ця невідповідність може бути наслідком зміни значення елементів у складі цілого [8].

Розрізняють 1) внутрішньомовні та 2) міжмовні ідіоми. Останні характеризуються неможливістю “буквального” перекладу [8, 64].

Лексична ідіома – мимовільне поєднання слів (різновид фразеологічних одиниць), що характеризується злитістю значення, яке не може бути виведено з лексичних складових; вона володіє функціональними ознаками слова як номінативної одиниці мови і відтворюється як “готова” одиниця мови (“собаку з’їсти”, “бити байдики”, “ахіллесова п’ята”, “під мухою”) [2, 28].

Термін “ідіома” у лінгвістиці може вживатися у широкому та вузькому розумінні. У вузькому розумінні ідіома – стала, семантично непрозора чи метафорична одиниця або ж, за традицією, “зі значення частин якої не виводиться її значення” наприклад: *kick the bucket* або *spill the beans*. У широкому розумінні ідіома – це загальний термін для багатьох видів полілексемних одиниць, незалежно від того, чи вони є семантично “непрозорими” [39, 4]. Зауважимо, що А. Маккай використовує цей термін для всіх некомпозитних поліморфемних лексичних одиниць, таких як *blackbird*, а також для словосполучень та конструкцій, що утворюються вільно. Його вчення про ідіоми побудовано навколо класифікації лексичних одиниць на ідіоми (*idioms*) та не ідіоми (*nonidioms*). Цей поділ не допускає градації, але він включає визначення двох якісно відмінних видів ідіом: а) ідіом кодування (*idioms of encoding*) та б) ідіом декодування (*idioms of decoding*), які є об’єктом лексико-

граматики та семантики відповідно [36, 24]. Ідіоми кодування це – “фразеологічні ідіоми”, що включають переваги та обмеження словосполучень, як от використання *at* у словосполученні *he drove at 70 m. p. h.* Ідіоми декодування це – дезорієнтуючі “лексичні кластери” такі як *hot potato ma fly off the handle*, котрі за своєю природою теж є ідіомами кодування. Зосереджуючи увагу на останніх, А. Маккай аналізує їх у світлі стратифікаційної моделі мови (*stratificational model of language*) за С. Лембом, як такі, що належать до однієї із двох “ареалів ідіоматики” англійської мови: а) семного та б) семемного [36, 117].

Фразові дієслова, “чисті” ідіоми такі як *spill the beans* та складні слова із “непрозорим” значенням, як от *forefinger* чи *blackbird* є прикладами лексемних ідіом.

Прислів’я та шаблонні привітання (*formulaic greetings*) – приклади семемних ідіом. Далі А. Маккай класифікує лексемні ідіоми за поверхневою структурою. Однак він ставиться скептично до поєднань типу *to and fro* та *hue and cry*, які мають у своєму складі специфічну одиницю, і тому лінгвіст називає їх “псевдо-ідіомами”, оскільки у їх складі бракує необхідної двозначності (*essential ambiguity*) чи дезінформуючого чинника, які характерні для справжніх ідіом. Ч. Фернандо та Р. Флауелл стверджують, що для праць А. Маккай характерні недоліки, а саме, намагаючись класифікувати ідіоми, він не звертає належної уваги на інші види проблемних словосполучень (колокацій), до того ж інколи досить складно відстежити деякі із характерних ознак ідіом, на які він вказує [36, 8].

Ч. Хокет сприймає термін “ідіома” у ще ширшому розумінні. Він називає ідіомами навіть ті одиничні морфеми, значення яких не відстежується. Досліджуючи поняття “слова”, він започатковує редуційну модель лексикону з усіма мінімальними елементами. Розглядаючи форму ідіом, Ч. Хокет наполягає на тому, що вони бувають контекстуальними (*contextual*) та екзистенціальними (*existential*), окрім того, науковець відносить ідіоми до семіотичних систем, а не

до мови. Його судження цікаве своїм непохитним баченням композитності чи іншими словами одиниць, розширенням ідіоми до більших структур, таких як речення, доказами, що ідіоми не обмежуються лише переліком виразів у словнику, але можуть виникати із дискурсивних ситуацій [35, 10]. Ч. Хокет використовує єдиний критерій для визначення та ідентифікації ідіоми: “Значення ідіоми не є композиційною функцією (*compositional function*) її складових частин”. А. Маккай використовує п’ять критеріїв: морфологічна композиційність, можливість буквальної інтерпретації значення ідіоми, непрозорість (двозначність), семантична непрогнозованість та сталість форми (*institutionalisation*). Результатом використання багатьох критеріїв є те, що визначення ідіоми за А. Маккаєм експліцитніше та його визначення форм ідіом більш селективні, ніж за Ч. Хокетом.

Ми схилиємося до визначення ідіоми, яке належить Ч. Фернандо та Р. Флауеллу: “Ідіома це – морфо-синтаксичний феномен, ключовою властивістю якого є асиметрія між значенням та синтаксичною будовою” [34, 45].

У вітчизняному мовознавстві протягом довгого часу існувала традиція називати ідіоми “фразеологічними зрощеннями”, за термінологією відомого мовознавця В.В. Виноградова, який розподілив фразеологічні одиниці на фразеологічні зрощення (або ідіоми у вузькому значенні), фразеологічні єдності та фразеологічні сполучення. На думку В.В. Виноградова, фразеологічні зрощення характеризуються немотивованістю складу зворотів (тобто з суми складових таких фразеологічних одиниць неможливо дізнатися про загальний зміст одиниці) та абсолютною семантичною єдністю компонентів [8, 143].

Серед фразеологічних зрощень виділяють наступні підтипи:

1) Фразеологічні зрощення, у складі яких є так звані “слова-некротизми” (лексичні архаїзми, історизми та інші лексеми, що вийшли з ужитку мовлення). Розглянемо, наприклад, англійську ідіому “*to buy a pig in a poke*” на позначення невігідного та невдалого придбання чогось, що не було уважно розглянуто (порівняємо з українською ідіомою “купувати kota в мішку”). Лексема *a poke*

позначає “мішок” і є архаїзмом (сучасний синонім “*sack*”), який в сучасній англійській мові вживається лише у вищезгаданій ідіоматичній одиниці. Тобто ми бачимо випадок, коли лексема продовжує жити значно довше у межах ідіоматичного словосполучення, аніж у вільному словосполученні чи ізольовано.

2) Фразеологічні зрощення, що містять граматичні архаїзми, які є синтаксично неподільним цілим.

Дж. Сейдл і У. Макморді зазначають, зокрема: “The way in which the words are put together is often odd, illogical or even grammatically incorrect” [43].

Так, ідіома *I am a good friend with him* (“ми з ним добрі друзі”) є, з точки зору граматичної структури, неправильною та нелогічною. Займенник *I* стоїть в однині, проте форма *I am a good friend with him* є неможливою, хоча значно більш логічною. Можливою є форма *I am good friend of his*, але вона не є ідіоматичною одиницею.

3) Фразеологічні зрощення, що стали нерозкладними як лексично, так і семантично, наприклад:

а) *to be born with the silver spoon in one's mouth* – народитися в сорочці;

б) *through thick and thin* – незважаючи ні на які труднощі.

4) Фразеологічні зрощення, котрі являють собою таку семантичну єдність, що лексичні значення компонентів зовсім неважливі для розуміння цілого. Прикладами подібних одиниць в англійській мові можуть бути:

а) *to bring the house down* – викликати гучні оплески;

б) *take it out on someone* – довіряти комусь свої таємниці.

Багато чому подібним до вітчизняного розуміння феномену ідіоматичної одиниці є визначення Дж. Сейдл і У. Макморді, які наголошують на відмінності семантики ідіоми від семантики її складників: “We can say that an idiom is a number of words which, taken together, mean something different from the individual words of the idiom when they stand alone” [42].

Проте, слід зазначити, що в британському та американському мовознавстві більшу популярність має “широкий підхід” до проблеми ідіоми. До складу ідіом західні лінгвісти відносять не лише фразеологізми усіх типів, а навіть і паремії – приказки, прислів’я, крилаті вислови, цитати тощо. Так, Річард Спієрс у передмові до “Словника американських ідіом” пояснює вибірку одиниць для даного видання наступним чином: “Every language has phrases or sentences that cannot be translated literally. Many clichés, proverbs, slang phrases, phrasal verbs, and common sayings offer this kind of problem. A phrase or sentence of this type is usually said to be idiomatic. This Dictionary is a collection of the idiomatic phrases and sentences that occur frequently in American English” [42, 32]. Тобто ми бачимо значне розширення поняття “ідіоми” порівняно з розумінням В. Виноградова: адже до складу ідіом віднесені не лише словосполучення, а й речення різного характеру: кліше, прислів’я, сленгові фрази, мовленнєві штампи, які об’єднує одна спільна риса: їхня ідіоматичність [42, 33]. Подібним чином укладено більшість інших оригінальних словників та довідників ідіом англійської мови. Укладач іншого популярного словника ідіом британського варіанту англійської мови Вільям Колінз, зокрема, зазначає: “Вивчаючи ідіоми, завжди стикаєшся з двома найголовнішими проблемами. Перша – проблема походження. Як зауважує Піарсел Сміт, навіть фахівці не в змозі чітко і впевнено пояснити значення численних ідіоматичних виразів [30, 25]. По-друге, існує проблема зв’язку між походженням та сучасним використанням. Часто стає необхідним, вивчаючи ідіому, наявне значення якої зрозуміло і широким загально використовуються правильно, визнати, що зв’язок між походженням та значенням не є відомим”.

У своїй передмові до словника Дж. Сейдл та У. Макморді “English idioms and how to use them” (1983) проф. Меднікова зазначає: “Слово “ідіома” не є однозначним. Ним називають і особливу фразеологічну одиницю, що має ярко виражені стилістичні особливості (власно ідіоми) та інші види фразеологічних одиниць. Ось чому Дж. Сейдл та У. Макморді, розуміючи слово “ідіома” у всій

системі його значень, включили до складу посібника все те, що, на їхню думку, може вважатися специфічно англійським і те, що необхідно знати тим, хто вивчає англійську мову як іноземну [43]. Вітчизняна лінгвістика, яка досягла великих успіхів у своєму теоретичному розвитку, інакше розглядає проблеми класифікації фразеологічних одиниць [1, 24]. Наше мовлення, коли ми розмовляємо, є ідіоматичним у тому сенсі, коли ми користуємося характерними для нашої мови виразами та зворотами, що демонструють у своєму синтаксичному та семантичному складі її специфіку.

В нашій роботі ми будемо використовувати термін “ідіома” або “ідіоматична одиниця”, маючи на увазі фразеологічну одиницю мови, для якої характерна стійкість, відтворюваність та немотивованість значення, тобто зміст якої не дорівнює сумі значень слів-складників.

Таким чином, поняття “фразеологія” та “ідіоматика” перехрещуються, але не суперечать одне одному. Ми пропонуємо розрізнити фразеологічні одиниці ідіоматичного і неідіоматичного характеру, оскільки не всі фразеологізми є ідіомами. З іншого боку, ідіоматика виходить за межі фразеології. Ідіоматичні одиниці існують як на рівнях речення і словосполучення, так і на рівні слова. Поява ідіоматичних одиниць зумовлена потребою дати конкретну і образно-емоційну оцінку предметам та явищам, які вже мають вербальну форму вираження. Постійне суміщення значення прототипу ідіоматичних одиниць та їх ідіоматичного значення спричиняє, з одного боку, ускладненість смислової структури, а з іншого – її образність і, як наслідок, здатність виконувати експресивну функцію [1, 20].

Занадто вузьке і структурно лімітоване тлумачення ідіоматики призвело до того, що ідіоми досліджувалися переважно на рівні словосполучення (тобто ідіоми-фразеологізми), у той час як однослівним ідіомам майже не приділялося уваги. Проте, як свідчать результати аналізу наукової літератури та ілюстративного матеріалу, однослівна ідіоматика є актуальним і цікавим об’єктом лінгвістичного дослідження.

Ідіоми являються невід'ємною частиною культурної та історичної спадщини англійської мови, проте потенціальному українцю вони можуть скласти труднощі як в перекладі, так і у власному використанні.

1.2 Місце ідіом в системі фразеологічних одиниць мови

Як можна зрозуміти з викладеного вище, сфера фразеології усвідомлюється по-різному в різних теоретичних концепціях. Проте більшість дослідників сходяться на тому, що фразеологізми повинні характеризуватися трьома найважливішими параметрами: а) неоднослівністю, б) стійкістю та в) ідіоматичністю. Перший з цих параметрів можна вважати єдиним відносно зрозумілим та операційним поняттям, хоча й тут виникають проблеми, пов'язані з наявністю або відсутністю в тій чи іншій мові орфографічної традиції, розрізненням слів і словосполучень, слів и речень в даному морфологічному типі мови тощо. Категорія стійкості є вже менш визначеною, але найбільш запитання викликає поняття ідіоматичності. В найбільш загальному розумінні ідіоматичність позначає “властивість мовних одиниць формувати цілісне значення не із суми значень її складників або незалежно від них”. Фразеологія виявляється лише одним із проявів ідіоматичності [2, 45].

Розглянемо фактори, які можна розглядати як причину стійкості ідіоматичних одиниць. Вочевидь, достеменно виявити справжні причини формування стійких зворотів тільки в рамках лінгвістики неможливо, адже найчастіше причини стійкості носять екстралінгвістичний характер. Тут може виявитися важливою культурна значущість вихідного тексту (порівняйте численні ідіоми літературного походження); підвищення престижності та/або поширення сфери функціонування певних фахових мов або жаргонів (поширення сленгізмів через розмовне мовлення та ЗМІ до художньої літератури); культурно-історичний контекст (так, за даними А. Швейцера, внаслідок контактів із представниками інших народів протягом колонізації Північної Америки, в американському варіанті англійської мови опинилися

ідіоми не лише британського, а й індіанського, французького, голандського, німецького та іспанського походження). Втім, багато з причин узуалізації залишаються незрозумілими.

Роль власно лінгвістичних факторів узуалізації, вочевидь, є невеликою, однак суто лінгвістичні особливості мовних виразів, що сприяють узуалізації, безсумнівно, існують. Можна впевнено вказати на лише один із них – ускладненість форми. Найчастіше – це рима, наприклад: українські ідіми: “не сіло, не впало”, “часто-густо”, “попав на ліки – пропав навіки”, “ні сват ні брат”; англійські ідіоми: “*high and dry*”, “*by hook or by crook*”, “*at sixes and sevens*”. До цього ж типу ідіоматичних утворень належить також подвоєння основи на зразок: “вік вікувати”, “дурень дурнем”, “*in bag and baggage*”. До числа прийомів ускладнення форми належать також алітерації (характерні для германських мов), асонанси тощо. Зокрема, В. Колінз зазначає: “*Sometimes a dominating factor in the formation or the popularity of an idiom must have been a desire for euphony, alliteration, rhyme, repetition*” [30].

Зауважимо, що в сучасній лінгвістиці поняття “ідіоматичності” пов’язується не лише з фразеологією. Ідіоматичність проявляє себе також у морфології та синтаксисі. Так, у словотворі ідіоматичність представлена простим чи складним словом, формальні складники якого не беруть участі у формуванні його семантики. Такі слова характеризуються умовною мотивацією (псевдомотивацією). Причинами такої ідіоматичності значення є формальні зміни, втрата значень слів-мотиваторів або їхнє переосмислення, руйнування первісного образу, покладеного в основу творення слова, невірне калькування, ефективність вибору мотиваторів, які є випадковими, що надає слову особливої експресивності й увиразнює мовлення. У синтаксисі ідіоматичність розглядається на підставі фразеологізованих неподільних речень.

Слід додати, що статус ідіом як складової частини фразеологічної системи ніколи не було поставлено під сумнів, на відміну від прислів’їв, приказок, крилатих слів, яким багато вчених відмовляють у приналежності до

фразеології, вважаючи, що подібні одиниці утворюють так званий пареміологічний фонд, який є предметом дослідження специфічної маргінальної наукової галузі – пареміології, яка корелює з лінгвістикою та фольклористикою, або так званих кліше, чи мовних штампів, на зразок “добрий день”, “шановне товариство” тощо. Звернемо увагу також на величезний лінгвокультурознавчий потенціал фразеології, адже саме в ідіоматичних одиницях мови відбито багатовікову історію народу, своєрідність його культури та побуту. Внаслідок того, що в ідіоматичних виразах чітко відображається національний характер народу, їхнє активне засвоєння необхідно кожному, хто вивчає мову. Також необхідно розвивати вміння коректно вживати ідіоми в мовленні, правильно відчувуючи їхній стилістичний регістр – чи належать вони до просторіччя, або вульгаризмів, канцеляризмів або книжкового стилю [36, 48].

Автори також зазначають, що нові ідеї можуть бути вираженими не тільки окремими лексемами-неологізмами, але також і комбінацією двох-трьох слів, наприклад: відомі слова *wage* і *to freeze*, але ідея вживання виразу *a wage-freeze* прийшла в мову лише на початку вісімдесятих років минулого століття. *To freeze wages* – інший вираз, що прийшов із британської політики та економіки та означає “зупинити зростання заробітної плати” [30]. Подібну ідею передають усталені вирази *to freeze prices* та *a price-freezer*.

Отже, ідіоматичні одиниці, або фразеологічні зрощення складають ядро фразеологічного фонду будь-якої мови. Вони не тільки містять у собі історико-культурну інформацію, а й відображують динаміку розвитку мови.

1.3 Функції ідіом

Ідіома є одним і найважливіших засобів впливу або регуляції, який має знакову природу, тобто саме *регулятивна функція* породжує унікальну знакову субстанцію ідіоматичних одиниць [18, 32].

Визначивши ідіому як функціональну (а точніше поліфункціональну) одиницю, слід розглянути весь комплекс функцій, що вона виконує.

У науковій літературі зазначається, що ідіоматиці властиві такі функції як *експресивна, ідентифікуюча, характеризуюча, мнемотехнічна, зображувальна, евфемістична, пейоративна, криптолалічна, гумористична, емотивно-оцінювальна, моделююча, когнітивна, етнокультурна, кумулятивна* тощо [19].

Оскільки експресивність є категоріальною ознакою всіх ідіом, *експресивна функція* є провідною і необхідною умовою їх існування. Функціонуючи як експресивна одиниця, ідіома одночасно виконує номінативну функцію, але поряд з експресивною вона є другорядною, адже всі ідіоми є прагматично навантаженими. Експресивність пов'язана з розумінням мови як діяльність. У рамках експресивної функції можна виокремити емотивно-оцінну, що відображає позитивне або негативне ставлення суб'єкту дискурсу до об'єкту повідомлення.

Внутрішня форма більшості ідіом містить яскраву ознаку, за допомогою якої є можливим виконувати *характеризуючи функцію*, наприклад, ідіома *toisu* визначає такі характеристики людини як “тихий”, “непривабливий”, “боязкий”, “сором'язливий”.

Ідіоми, значення яких є конкретним так само як і образна основа, здатні до виконання *зображувальної функції* [8, 37]. Під час її реалізації ідіоми є засобом створення наочно-образних картин для зображення явищ, об'єктів, дій тощо. Завдяки подвійному баченню об'єкта дійсність зображується більш інтенсивно. Зображувальну функцію виконують всі ідіоми, що позначають конкретні фізичні якості (колір, звук, форму, смак, запах тощо) і співвідносяться з п'ятьма відчуттями людини.

Ідіоми, як одиниці вторинної номінації, успішно виконують *мнемотехнічну функцію*, яка опирається на характеризуючу функцію [8, 38]. Мнемотехнічна функція полягає у тому, що, завдяки образності та виразності, ідіоми оптимізують процес запам'ятовування, оскільки свідомість людини

краще сприймає одиниці, у яких спостерігається зв'язок, чи натяк на зв'язок, між планом змісту і планом вираження, що, таким чином, повертає й утримує увагу суб'єкта дискурсу. Так, завдяки своїй образності, ІО *roly-poly* (товстун), *rubber-stamp* (підписувати, ухвалювати щось механічно, без належних міркувань), дозволяють свідомості пояснити причини номінації, тобто логічно пов'язати план змісту з планом вираження.

Евфемістична функція ідіом є, по суті, меліоративною функцією мови. Вона полягає у використанні ідіом для приховування, маскування або виправдання справжнього стану речей. Поява нового евфемізму залежить від характеру того поняття, яке намагаються викликати у свідомості й, поряд з тим, уникнути його назви. Якщо це поняття належить до тих, що засуджуються моральними і суспільними нормами, то евфемізм не існує тривалий час. Отримавши відбиток цього поняття, евфемізм потребує оновлення. Традиційною сферою вживання евфемізмів є політика і дипломатія [18, 30].

Протилежною евфемістичній функції є *пейоративна функція* ідіом. Її суть полягає у зневазі, приниженні, тобто у спрямуванні на негативну характеристику певного об'єкту, наприклад: *to steer clear (of something)* – триматись подалі; не мати справ з кимось, чимось.

Ідіоми виконують *ідентифікуючу функцію* у тому сенсі, що, з одного боку вони здатні визначати соціальний статус суб'єктів дискурсу, їх фізичний та психічний стан, вік, стать, професійну приналежність, а з іншого – більш точно ідентифікувати дію, явище, об'єкт і виокремлювати їх серед інших [8, 67]. Так, наприклад, ідіоми *la-di-da* (манірний, з претензією на аристократизм), *foul-mouthed* (що лихословить), *smartypants* (розумник, всезнайка), *softie* (легкодуха людина, слабак), експлікують соціальні характеристики та позиції мовця [8, 23].

Гумористична функція полягає у вживанні ідом з метою вираження жартівливого ставлення суб'єкту дискурсу до позначуваного об'єкту, дії, явища. Гумористичний ефект досягається шляхом “зіткнення різних

мотивуючих ознак” [25], гіперболізму образів, каламбурній грі слів. Жартівливе ставлення мовця висвітлюється у ІО *roly-poly* (гладкий коротун), *battleaxe* (сварлива, домінуюча жінка).

Кумулятивна функція полягає у здатності мови не лише утримувати але й накопичувати знання про соціальний досвід людства. Мова дозволяє обпертися на сукупний попередній досвід і бути інструментом його відновлення [8, 33]. Отже, ідіоми здатні функціонувати як засіб передачі колективного досвіду.

Кумулятивна функція ідіом тісно пов’язана з *компресивною*, яка полягає у забезпеченні передачі максимальної кількості інформації за одиницю часу, що пояснюється загальною мовною тенденцією до конденсації засобів вираження значення.

Одна з провідних функцій метафори є *моделююча*. Оскільки в основу більшості ідіом покладено метафору, можна стверджувати, що моделююча функція також властива і ідіомі як одиниці мови. Більшість видів нашої дійсності є метафоричною за природою. “Якщо нова метафора стає частиною поняттєвої системи, яка є основою нашої діяльності, вона змінює цю систему, а також уявлення і дії, що породжуються нею” [8, 37].

Пізнавальна функція ідіом полягає у тому, що ідіоми функціонують як один із засобів пізнання дійсності. Таким чином, людина може пізнавати об’єктивну дійсність за допомогою ідіом, оскільки за ідіоматичними знаками закріплено різноманітні знання про навколишній світ. Двоплановість ідіом дозволяє наглядно і образно сприймати інформацію, що сприяє полегшенню процесу пізнання, оскільки свідомість людини є метафоричною за своєю природою.

Естетична функція ідіом характеризується увагою до плану вираження ідіоми, який отримує власну естетичну цінність. Естетичне ставлення мовця визначає мовлення як естетичний об’єкт і вказує на влучність, ємкість, красу повідомлення.

З точки зору національної свідомості й культури ідіоми виконують *етнокультурну функцію*, яка полягає у етноспецифічному висвітленні подій, явищ та об'єктів і визначає спосіб концептуалізації й категоризації об'єктивної дійсності в межах певного етнокультурного осередку [8, 82].

1.4 Сутність ідіом із еквівалентним значенням

Існують чисельні відмінності між британською та американською англійською мовою. Говрячи про ідіоми, ті, хто розмовляють британською та американською англійською мовою можуть вживати різні слова, намагаючись виразити одне і те ж значення [29, 42]. Інколи ідіоматичні вирази відрізняються між собою одним або двома словами; в іншому ж випадку ці вирази мають різну структуру але однакове значення.

1) Ідіоми, однакові за формою і за значенням, які не створюють плутанину:

While the British would sweep something under the carpet, Americans would do the same, only under the rug, not under the *carpet*. If you sweep something under the carpet/rug it means that you do not want people to know you have done something wrong or embarrassing.

If you are in the US, and you have just mentioned how lucky you have been in the past, you would knock on wood in order to avoid bad luck in the future. In Britain, however, you would touch wood in this case.

Іншими ідіомами, які майже не відрізняються між собою, є:

If you were to blow your own trumpet (BrE) or horn (AmE) – people might find you annoying since you are boasting about yourself;

You can have a skeleton in the closet (AmE) or in the cupboard (BrE) if you or someone in your family has a shameful secret you do not want to reveal.

You can take something with a pinch of salt (AmE) or a grain of salt (BrE), meaning that you should think twice before you believe something is true.

It might not seem so, but a drop in the ocean (BrE) is the same as a drop in the bucket (AmE). Nevertheless, one drop does not make the difference, which is the meaning of these idioms.

Have you ever given a piece of advice to somebody and then wanted to point out that it's essentially their decision? In this case, you should say either "It's up to you" (AmE) or "It's down to you" (BrE), depending on whom you are talking to.

We all have certain places where we feel comfortable, places that are home away from home (AmE) or, as they would say in Britain, a home from home (BrE).

It is the same if you wouldn't touch someone with a bargepole (BrE) or with a ten-foot pole (AmE); it is clear that you do not want to get involved with the person.

Who cares if it is a new lease of (BrE) or on life (AmE)? You will have a chance to live longer either way.

Whether you flog (BrE) or beat a dead horse (AmE), it does not matter, because you are wasting your time and energy on something that is already done.

2) Ідіоми, які мають однакове значення та різну форму

Would you catch someone red-handed (AmE) or would you bang someone to the rights (BrE)? It means the same: someone committed a crime and you caught them.

People would be angry if you cut in line (AmE) or jump the queue (BrE) – you would unfairly go ahead of them while they are waiting in line.

If someone asks you to do the dishes (AmE) or to do the washing up (BrE), you will have to wash the dishes either way.

Americans will hang up, British will ring off, but they will both end a phone conversation with you.

Do you wait for the weekend to sleep in (AmE) or to have a lie-in (BrE)? Either way, you're probably planning to deliberately sleep longer than usual...

Were you ever annoyed when someone told you to get going (AmE) or to move off (BrE)? Probably yes, because they are saying that you should hurry or leave.

Ідіоми викликають значні труднощі у тих, хто вивчає англійську мову.

Проте, якщо навіть ці відмінності виявляться складними для них, їх слід знати для того, щоб бути спроможним розуміти інших людей та бути зрозумілим для них [29, 42].

Дана таблиця наочно ілюструє відмінності британських та американських ідіом із еквівалентним значенням [29, 42].

British English (BrE)	American English (AmE)	Ukrainian idioms
I wouldn't touch you with a <i>bargepole</i>	I wouldn't touch you with a <i>ten-foot pole</i>	Обходити (кого-небудь, що-небудь) за версту
Sweep it under the <i>carpet</i>	Sweep it under the <i>rug</i>	Зам'яти справу
Touch wood	Knock on wood	Не зурочити
Can't see the <i>wood</i> for the trees	Can't see the <i>forest</i> for the trees	За деревами лісу не бачити
Put in your <i>tuppence</i> worth	Put in your <i>two cents'</i> worth	Вставити свої 5 копійок
A skeleton in the cupboard	A skeleton in the <i>closet</i>	Таємниця
A home from home	A home <i>away</i> from home	Відчувати себе як вдома
Blow one's own <i>trumpet</i>	Blow one's own <i>horn</i>	Хвалитися
A drop in the <i>ocean</i>	A drop in the <i>bucket</i>	Крапля в морі
<i>Flogging</i> a dead horse	<i>Beating</i> a dead horse	Даремно витратити сили
A new lease <i>of</i> life	A new lease <i>on</i> life	Відродження надій
Take it with a <i>pinch</i> of salt	Take it with a <i>grain</i> of salt	Не довіряти

Слід зазначити, що серед британських та американських ідіоматичних одиниць є такі, які зрозумілі лише британцям чи лише американцям.

Розглянемо **10 ідіом, зрозумілих лише британцям**, які допоможуть краще порозумітися з носіями англійської – принаймні, з британцями [29].

1) *Pop one's clogs* – евфемізм для означення смерті, наприклад: No one knew he was about to pop his clogs. – Ніхто й не здогадувався, що він скоро помре.

2) *To go down a treat* – приносити насолоду, наприклад: That cake went down a treat. – Цим тортком насолоджувались.

3) *Take the mickey* – “підколювати” одне одного”, наприклад: Stop taking the mickey out of your brother. – Перестань насміхатись над братом.

4) *Itchy feet* – стан, коли ти хочеш спробувати або зробити щось нове, наприклад: After two years in the job she's got itchy feet, so she's going to spend three months in Australia. – Після 2 років роботи, їй дуже захотілось спробувати щось нове, тож вона збирається провести 3 місяці в Австралії.

5) *At a loose end* – бути знудженим або не мати чого робити, наприклад: He's been at a loose end ever since he retired. – Він нудиться ще з того часу, як вийшов на пенсію.

6) *Another string to your bow* – мати ще одну корисну навичку, що може допомогти в житті, особливо з працевлаштуванням, наприклад: I'm learning French so I'll have another string to my bow. – Я зараз вивчаю французьку, тож я матиму ще один додаток (зброю) у своєму арсеналі.

7) *Bob's your uncle* (and Fanny's your aunt) – щось вдасться, наприклад:

A: Where's the Queen Elizabeth Pub? – Де знаходиться Паб королеви Єлизавети?

B: You go down the road, take the first left and Bob's your uncle — there it is on the corner – Йдіть дорогою вниз, спочатку поверніть наліво і Боб ваш дядько – ось він на куті!

8) *Nosy parker* – людина, яка надмірно цікавиться чужим життям, наприклад: Stop being such a nosy parker – they are having conversation! – Перестань бути таким цікавим – у них приватна розмова!

9) *Cheap as chips* – дешевий, як чіпси, наприклад: Only a fiver for a ticket – cheap as chips mate! – Лише п'ятірка за квиток – дешевий, як чіпси!

10) *Look after the pennies and the pounds will look after themselves* – економити витрати грошей.

Розглянемо деякі американські ідіоми та їх еквіваленти в інших варіантах англійської мови: британському, канадському та австралійському. Зокрема, зупинимося на ідіомах із іменами власними, які вербалізують концептосферу «людина», а саме – її основні риси і її ставлення до навколишньої дійсності, які можуть по-різному виявлятися в основних варіантах сучасної англійської мови.

Порівняння ідіом *Paddy wagon* (американський, канадський та австралійський варіанти) і *Black Maria* (британський варіант) показує, що вони вербалізують однакові концепти “злочинець” і “тюрма”. Повністю різний компонентний склад обумовлюється етнокультурними відмінностями лінгвоспільнот: в Америці антропонім *paddy* був зменшеною формою від ірландського імені *Patrick*, оскільки саме ірландці становили значну частку поліцейських на початку становлення більшості американських міст. Паралельно у США виникла ідіома *Black Maria*, яка стосувалась кінних перегонів у Гарлемі. Перегони виграв однойменний скаковий кінь. Пізніше даним іменем почали позначати тюремні арештантські карети, які швидко транспортували злочинців у тюрму. Незважаючи на американське походження, даний фразеологізм зберігся здебільшого у британському узусі.

Концепт “насмішка” репрезентується британською ідіомою *take mickey out of smb.* І відповідним австралійським – *make a joe of oneself.* Відмінності компонентного складу нівелюються однаковою граматичною структурою та спільними фоновими знаннями носіїв обох варіантів.

Метонімічно утворені ідіоми *Heath Robinson* (британський варіант) і *Rube Goldberg* (американський варіант) теж виявляють своєрідну концептуалізацію. *Heath Robinson* і *Rube Goldberg* – це імена реальних художників-коміків, які зображували прості елементи у вигляді складних механізмів.

Вищезазначені ідіоми характеризуються тотожною семантикою: вони позначають систему або механізм, який виконує прості речі надзвичайно

складними способами. Дані фразеологізми є елементами фразеологічної картини світу, яка, в свою чергу, тісно пов'язана з концептуальною картиною світу. Концептуальна картина світу – це система інформації про об'єкти, що є актуально і потенційно наявною у свідомості індивіда. Одиницею інформації у такій системі виступає концепт, функція якого полягає у фіксації та актуалізації понятійного, емотивного, асоціативного, вербального та культурологічного елементів дійсності, включених у структуру концептуальної картини світу, де кожен носій лінгвокультури оперує концептами.

Концептуальний зміст фразеологічної одиниці розподіляється між ядром фразеологічного значення (інтенсіоналом) і його імлікаціоном. Специфіка фразеологічного значення обумовлюється наступними факторами: семантичне ядро становлять конотативно-прагматичні смисли, а його периферію – предметно-понятійні.

Фактологічний матеріал дав змогу виокремити в межах концептосфери “людина” ряд базових концептів, репрезентованих фразеологічними одиницями у британському, американському, канадському та австралійському варіантах сучасної англійської мови.

I-у групу становлять концепти, в яких наявний яскраво виражений оцінний компонент. Сюди входить:

Концепт “людина і суспільство”: *average Joe*, *Joe sixpack* (американський і канадський варіанти), *Joe Bloggs*, *Fred Bloggs* (британський та австралійський варіанти), *Joe Blow* (американський, канадський та австралійський варіанти).

Концепт “знання” із субконцептами “розумові якості”: *clever Dick* (британський варіант) і *smart Aleck* (американський варіант).

Концепт “дурість”, репрезентований такими фразеологізмами, як *doesn't know if it's Thursday or Anthony Hordrens* (австралійський варіант), *proper Charlie*, *Ken doll* (канадський і американський варіанти).

Концепт “успіх” виражений фразеологічними одиницями *be in like Flynn*, *do a Melba*, *do a Farnham* (усі – австралійський варіант).

Суміжним із даним концептом вважаємо “азарт”: *bet on a Sydney or the bush, bet like the Watsons* (австралійський варіант), *shoot Niagara* (американський варіант).

До даної групи також належить концепт “насмішка”, представлений різними фразеологізмами у британському (*take the mickey out of smb.*), австралійському (*make a joe of oneself*) та канадському (*play hob*) варіантах англійської мови.

Концепт “балакучість” репрезентується фразеологізмами *have kissed the blarney stone i chatty Cathy* (американський і канадський варіанти).

В межах даної групи також виділяємо дихотомію концептів “багатство” (*have a roll Jack Rice couldn't jump over* (австралійський варіант), *live the life of Riley, Hooray Henry* (британський варіант).

II-а група об'єднує концепти, в яких виявляються риси характеру людини. До даної групи належать:

Концепт “хоробрість”: *as game as Ned Kelly, fight like Griffio, Ned Kelly, put the McGinnis on* (усі – австралійський варіант).

Концепт “скупість”: *as mean as hungry Tyson, meaner than a goldfield Chinaman* (австралійський варіант).

Концепт “благородність”: *Kelly methods* (австралійський варіант), *Robin Hood policies* (британський варіант).

Концепт “неврівноваженість”: *nervous nelly, nice nelly, raise Cain, send smb to Coventry* (британський варіант).

До III-ої групи входять концепти, які репрезентують емоції і почуття людини засобами ономастичної фразеології. Сюди відносимо такі концепти:

Концепт “хороший настрій”: *grin like a Cheshire cat, happy as Larry* (австралійський і британський варіанти), *pleased as Punch* (американський варіант).

Концепт “збентеженість”: *not to know whether Arthur or Martha* (британський і австралійський варіанти).

Концепт “кумедність”: *Dad and Dave* (австралійський варіант).

IV-у групу становить:

Концепт “людські стосунки”, представлений субконцептом “дружба”:
Damon and Pythias i David and Jonathan.

До V-ої групи належить:

Концепт “фізичні властивості”, який репрезентується субконцептами “вік”: *old as Adam, old as Methuselah, older than Adam's father* та “розмір”: *man outside Hoys* (австралійський варіант).

I-а, II-а та III-я групи становлять інтенціонал і навколоядерну зону концептосфери людина, а IV-а і V-а групи – її периферію.

З описаного вище дослідження постає можливим зробити наступні висновки. Фразеологізми у різних варіантах англійської мови можуть вербалізувати одні і ті ж концепти. Аналіз семантики антропонімів у складі англійських фразеологізмів дав можливість утворити концептосферу “людина”, в межах якої було виділено 5 груп базових концептів, характерних для даного масиву фразеологічних одиниць. В ході дослідження також було виділено ядро концептосфери та її периферію.

1.5 Особливості англійської ідіоматики в перекладацькому аспекті

У вітчизняному перекладознавстві ще не існує комплексного дослідження і остаточного вирішення багатьох проблем, пов’язаних з особливостями перекладу англійських ідіом. Треба зазначити, що світ ідіоматичних виразів англійської мови великий і різноманітний, тому неможливо охопити їх всі, щоб висвітлити на їхньому прикладі особливості перекладу. Однак він безумовно заслуговує на увагу і детальніше дослідження. Мета роботи полягає в тому, щоб проаналізувати та висвітлити основні способи перекладу ідіоматичних виразів.

На основі функції фразеологічних одиниць вони були поділені на дві великі групи:

- 1) номінативні фразеологізми (виконують суто номінативну функцію);
- 2) номінативно-експресивні фразеологізми (крім номінативної функції, виконують ще й експресивну функцію, допомагаючи мовцеві висловити певні емоції, своє ставлення до ситуації тощо).

Перша група охоплює, по-перше, стійкі словосполучення, які мають семантичну цілісність номінації на основі власних лексичних значень компонентів. Також до неї належать словосполучення, створені на основі переносного значення одного з компонентів, та стійкі дієслівні сполучення.

Друга група містить семантично модифіковані фразеологізми зі структурою словосполучень та речень. Зазначимо, що ідіоми – особливий тип поєднань. Основною їх особливістю є «часткова або повна невідповідність плану змісту, плану вираження, що визначає специфіку ідіоми» і безумовно матиме вплив на вибір засобів чи прийомів і способів перекладу. Примітною ознакою практично будь-якої мови є наявність декількох рівнів фразеологізмів, однак не усі вони загальновідомі, користуються широкою популярністю і зафіксовані словниками. Деякі з них використовуються лише певними групами носіїв мови і відсутні в словниках.

Основне завдання перекладача – вміти розпізнати ідіому в тексті, відрізнити стійку сполуку від нестійкої. Іноді перекладачеві доводиться відновлювати ідіоми, що зазнали авторської трансформації, і передати досягнутий ними ефект. Ще однією неминуchoю складністю є національно-культурні відмінності між близькими за значенням ідіомами в різних мовах. Співпадаючи за змістом, вони виконують різні функції і мають різне стилістичне забарвлення. З метою досягнення еквівалентності пропонуються такі способи їх перекладу:

1. Описове пояснення значення. Якщо англійська ідіома не має в українській мові еквіваленту або аналогу, а дослівний переклад є малозрозумілим, перекладачеві необхідно відмовитись від передачі образності та використовувати описовий переклад – з поясненням змісту ідіоматичної

одиниці за допомогою вільного сполучення слів. *If you want to be a member of this club, you are to abide by.* – Якщо ти хочеш стати членом цього клубу, ти мусиш дотримуватися правил. *I wouldn't offend you for all the tea in China.* – Я б ніколи тебе не образив, якою б не була причина!.

2. Транслітерація з поясненням, тобто додатковим знанням, необхідним для розуміння ідіоми. Такий спосіб досить зручний для перекладу більшості фразеологічних одиниць із власними назвами, оскільки сприяє формуванню в свідомості читача певного уявлення, яке буде з'являтися щоразу, коли читач чи слухач натрапляє на відповідний антропонім. Так, наприклад, ідіома *honest Abe* – чесний Ейб мусить супроводжуватися уточненням, що мова йде про Авраама Лінкольна, шістнадцятого президента США. У такому разі перекладач повинен володіти фоновими знаннями, щоб зробити адекватний переклад [6].

3. Еквівалентний переклад – такі образні фразеологічні одиниці в рідній мові, які повністю відповідають по змісту якому-небудь англійському фразеологізму і які базуються на одному з ним образі перекладаються за допомогою еквівалентів: *early bird* – рання пташка; *to stew in one's own juice* – варитися у своєму соку; *to be born under a lucky star* – народитися під щасливою зіркою; *to pour oil on the flames* – підлити масла у вогонь [8].

4. Фразеологічні аналоги. Кількість образних ідіом, які співпадають за змістом та образністю в обох мовах, порівняно невелика. Значно частіше виникає потреба використовувати українську ідіому, аналогічну за змістом англійській, але побудовану на іншому образі: *a drop in the bucket* – капля у морі; *a fly in the ointment* – ложка дьогтю в бочці з медом; *it is raining cats and dogs* – лє як із відра [3].

Використання відповідного аналогу забезпечує такий же адекватний переклад англійської ідіоми, як і у випадку існування фразеологічного еквівалента: *Haven't seen him for ages. Last time he broke the bank at the casino and walked away with a lot of money.* – Сто років його не бачив. У минулий раз він зірвав великий куш і пішов звідти з карманами, повними грошей.

5. Дослівний переклад (калькування) ідіом. Іноді перекладач, намагаючись зберегти образність оригіналу при перекладі ідіоми, для якої немає ні еквіваленту, ні аналогу в рідній мові, вдається до дослівної передачі образу. Такий спосіб може застосовуватись у випадку, коли в результаті калькування отримаємо вираз, образність якого легко сприймається реципієнтом та не порушує норми української мови. Дослівний переклад не є фразеологічним перекладом, бо не використовує готові ідіоми в мові перекладу, а кожного разу створює новий образний зворот, не властивий рідній мові, хоч і зрозумілий: *to grind (one, something) to powder* – *розтерти, стерти на порошок (когось, щось)*; *to keep a dog and bark oneself* – *тримати собаку, а лаяти самому*, *love me, love my dog* – *любиш мене, люби і мою собаку* [7].

6. Контекстуальні заміни при перекладі полягають в спробі знайти таку українську ідіому, яка, не відповідаючи точно значенню англійської, з достатньою точністю передає її зміст у даному контексті: *fetch and carry for* – *бути на побігеньках*, *to work one's fingers to the bones* – *працювати не покладаючи рук*, *to pull foot* – *рвати кігті (швидко тікати)* [4].

Окрім проблеми розрізнення ідіоми, перекладач стикається з національно-культурними відмінностями між схожими за смислом ідіоматичними одиницями у двох різних мовах. Співпадаючи по смислу, ідіоми можуть мати різне стилістичне забарвлення, різну образну основу, різну емотивну функцію.

Маючи справу з фразеологічними одиницями, перекладач повинен не лише знати обидві мови, але й вміти аналізувати стилістичні та культурно-історичні аспекти вихідного тексту у порівнянні з можливостями мови, яка перекладається. За відсутності безпосередніх відповідників ідіоми можна перекласти аналогічною ідіомою, що має спільне значення з вихідною. Проте варто пам'ятати, що схожі за значенням, але різні за формою ідіоми у різних мовах мають різне емоційно-асоціативне забарвлення і не завжди

взаємозамінні. У будь-якому випадку під час роботи з ідіомами, перекладач, окрім власної пам'яті, може покластися на тлумачні фразеологічні словники.

Проблема перекладу ідіом завжди була актуальною, оскільки існує певна асиметричність у співвідношенні значень ідіоми та значення самого вислову, і тому дуже важко зберегти специфіку кожної ідіоми при перекладі її на іншу мову. Серед способів перекладу ідіом ми виокремили такі: описове пояснення значення; транслітерацію з поясненням, тобто додатковим знанням, необхідним для розуміння ідіоми; еквівалентний переклад; фразеологічні аналоги; дослівний переклад (калькування) ідіом; переклад шляхом контекстуальних замінів. Варто зазначити, що маючи справу з ідіомами, перекладач повинен не лише знати обидві мови, але й вміти аналізувати стилістичні та культурно-історичні аспекти вихідного тексту у порівнянні з можливостями мови, яка перекладається.

Висновки до 1 розділу

У першому розділі даної роботи робиться спроба надати оцінку сучасному стану наукових досліджень у галузі ідіоматики. Зазначається, що у вітчизняній лінгвістиці мовознавці є здебільшого послідовниками так званого вузького розуміння ідіоматичних одиниць, згідно з традиціями, започаткованими вченим В. Виноградовим, в той час, як британські та американські лінгвісти віддають перевагу широкому підходу, вносячи до складу ідіом такі одиниці, як приказки, прислів'я, крилаті вирази тощо.

Крім класифікації В. Виноградова – М. Шанського, розглянуто також низку типологій ідіоматичних одиниць, зокрема: типологія Н. Амосової, О. Куніна, також дуже цікава та змістовна семантична класифікація Г. Грінь, яка розподіляє дієслівні фразеологічні одиниці американського варіанту англійської мови за семантичною ознакою. Серед класифікацій, пропонованих зарубіжними дослідниками, особливий інтерес становлять класифікації ідіом британських лексикологів Дж. Сейдл та У. Макморді за походженням, а також за критеріями повної/неповної фіксованості.

Розглянуто також феномен “ідіоматичності” як такий, що визначає місце ідіом в системі фразеологічних одиниць мови як її ядро, або ключова складова.

Також окреслено коло питань, пов'язаних з художнім перекладом, зокрема, зі стратегіями щодо перекладу ідіом.

Серед способів перекладу ідіом ми виокремили такі: описове пояснення значення; транслітерацію з поясненням, тобто додатковим знанням, необхідним для розуміння ідіоми; еквівалентний переклад; фразеологічні аналоги; дослівний переклад (калькування) ідіом; переклад шляхом контекстуальних замінів.

РОЗДІЛ 2.

ВІДМІННОСТІ МІЖ БРИТАНСЬКИМИ ТА АМЕРИКАНСЬКИМИ ІДІОМАМИ З ЕКВІВАЛЕНТНИМ ЗНАЧЕННЯМ

Головна мета даної роботи – дослідити пари британських і американських ідіом, що мають еквівалентне значення, але дещо відрізняються за формою.

Перш ніж розглянути те, як істотні відмінності, які існують між BrE і AmE, безпосередньо або побічно відбиваються в парах ідіом, про які йде мова, доцільно прояснити значення термінів BrE і AmE.

American English (AmE) – це варіант англійської мови, що вживається в США. Він охоплює всі англійські діалекти, які існують в межах США. **British English** (BrE) – це варіант англійської мови, що вживається в Об'єднаному Королівстві. Він охоплює всі англійські діалекти, що існують в межах Об'єднаного Королівства. **Відмінності між American і British English** включають вимову, граматику, лексику, написання, пунктуацію тощо.

Слід зазначити, що американська англійська з'явилася набагато пізніше ніж британська англійська. Фактично, саме британська англійська трансформувалась в Північну та Південну Америку і згодом піддалася поступовому процесу видозмінення під впливом нового середовища. Британська англійська навіть зараз залишається домінуючою в усьому світі, особливо при вивченні ESL.

Інформація, згадана вище, точно ілюструє два важливих аспекти лінгвістичних відносин між британською і американською англійською, а саме схожість на загальній основі і розбіжність при їх зіставленні [38].

Якщо у учнів, які вивчають англійську мову, запитати про те, чи є британська англійська та американська англійська однаковими, вкрай імовірно, що відповідь „ні“ набагато переважить відповідь „так”. Це пов'язано, головним чином, з тим, що майже кожен англійський підручник або навчальна книга зачіпає лексичні відмінності, наводячи приклади пар лексем, які

використовуються для позначення одних і тих же предметів в екстралінгвістичній реальності, наприклад, *lorry – truck* або *flat – apartment*.

Практика показує, що відмінності між англійською і американською англійською можуть існувати на чотирьох рівнях: рівні вимови, рівні орфографії, рівні лексики та рівні граматики.

2.1 Відмінності на рівні орфографії

Класифікуючи відмінності на рівні орфографії, McArthur виділяє “системні або несистемні відмінності”. McArthur пропонує наступне визначення: “Якщо відмінність системна, вона стосується великих класів слів; якщо ж несистемна, вона стосується одного слова або невеликої групи слів” [38, 142]. Наприклад: відмінність між *favour* і *favor* є системною, так як ідентичне написання використовується не тільки в похідних словах, таких як *favourite/favorite, favourable/favorable, favoured/favored* and *favouritism/favoritism*, але і як модель для інших слів, що містять кластер *-our*, наприклад слово *valour*. Прикладом несистемних відмінностей є *axe/ax*.

Згідно McArthur, список слів, представлений нижче, містить усі головні системні відмінності та утворює 9 груп [38].

1. Група типу *colo(u)r*: *arbo(u)r, armo(u)r, endeavo(u)r, favo(u)r, flavo(u)r, hono(u)r, humo(u)r, labo(u)r, odo(u)r, rigo(u)r, savo(u)r, tumo(u)r, valo(u)r, vigo(u)r*.

2. Група типу *centre/center*: *fibre/fiber, goitre/goiter, litre/liter, meagre/meager, mitre/miter, sabre/saber, sombre/somber, spectre/specter, theatre/theater*.

3. Група типу *(o)estrogen*: *am(o)eba, diarrh(o)ea, hom(o)eopathy, (o)esophagus, (o)estrogen, (o)estrous*.

4. Група типу *(a)esthete*: *(a)eon, arch(a)eology, gyn(a)ecology, (a)esthetics, an(a)emia, encyclop(a)edia, h(a)emophilia, h(a)emorrhage, medi(a)eval, pal(a)eontology*.

5. Група типу instil(l): *distil(l), enrol(l), fulfil(l), instil(l)*.
6. Група final – l(l): *travelled – traveled, traveller – traveler*.
7. Група типу – ize i –ise: *civilise/civilize, civilisation/civilization, organise/organize*..
8. Група типу –lyse i –lyze: *analyse/analyze, paralyse/paralyze*.
9. Група типу –og(ue): *catalog(ue), dialog(ue), monolog(ue), pedagog(ue), prolog(ue)*.

З прикладів, наведених вище, можна зробити висновок про те, що американський правопис коротший ніж британський.

Пари ідіом із **системними відмінностями** на рівні орфографії.

British English	American English	Ukrainian
a knight in shining armour	a knight in shining armor	лицар у сяючих обладун.
be off- colour	be off- color	бути не в гуморі
sail under false colours	sail under false colors	жити під чужим ім'ям
a favourite son	a favorite son	кумир, обранець
be cast in the same mould	be cast in the same mold	бути виліпленим із одного тіста
do the honours	do the honors	робити почесні

Пари ідіом із **несистемними відмінностями** на рівні правопису.

British English	American English	Ukrainian
to give the axe	to give the ax	зарубати (план, ідею)
get the axe	get the ax	потрапити в халепу
have an axe to grind	have an ax to grind	переслідувати особ. Цілі
a grey area	a gray area	ні те ні се
a kerb -crawler	a curb -crawler	чоловік в машині, який шукає вулич. Знайомств
practise what <i>you</i> preach	practice what <i>you</i> preach	роби те, що проповідуєш
be spoilt for choice	be spoiled for choice	бути розпещеним вибором

2.2 Відмінності на рівні лексики

Як відзначає автор книги “*English Word*” І.В. Арнольд, British English і American English відрізняються одна від одної “вимовою, деякими аспектами граматики, але, головним чином, лексикою” [4, 45]. Якщо виходити з припущення, що лексичні розбіжності дійсно грають вирішальну роль, то це має передбачити існування детальної системи класифікації. Вона дійсно може продемонструвати системні відмінності, які існують “завдяки двом факторам: джерела і суб’єкта”, але знайти сліди будь-якої класифікації, принаймні, приблизно подібної до розбіжностей написання, здається, є неможливим завданням. Як не дивно, матеріали майже завжди містять лише списки пар лексем.

Тому незаперечним фактом є те, що слід брати до уваги лише такі пари лексем в якості складових ідіом як, наприклад, *lorry* проти *truck*, які відображають реальні відмінності між British English та American English. Проте, судячи з усього, обраний підхід суперечить цьому, так як він розглядає різницю між *chew the fat* and *chew the rag* як лексичну різницю. Незалежно від того, в якому напрямку розглядаються мови: британська по відношенню до американської чи американська до британської, зміни, що відбуваються, безсумнівно, є змінами лексичного елемента, чи то *fat* на *rag*, чи *to rag* на *fat*. Різниця між цими двома еквівалентними ідіомами є лексична, хоча слова *fat* на *rag* широко використовуються як у британській, так і в американській англійській мові.

При реалізації цього особливого підходу, відбувається два основні процеси: заміщення (групи 1 – 5) та додавання (група 6). Заміна тут визначається як заміна частини слова, всього слова або навіть пари слів частиною слова, цілим словом або парою слів.

Розглянемо **6 таблиць**, кожна з яких демонструє одну з шести груп відмінностей в лексиці [38]:

Група 1 охоплює всі пари ідіом, які безпосередньо відображають лексичні відмінності британської та американської англійської мови, з *spanner* проти *wrench*, відображених в одному прикладі, і *arse* проти *ass* в інших парах ідіом. В *Cambridge Advanced Learner's Dictionary* слова *bum* і *mummy* позначаються переважно як британські, на відміну від *fanny* і *mama*, які позначаються переважно як американські.

British English	American English	Ukrainian
a smart- arse	a smart- ass	розумник, зануда
a tight- arse	a tight- ass	жмот, скнара
bore the arse off <i>sb</i>	bore the ass off <i>sb</i>	докучати кому-небудь
talk out of/through <i>your</i> arse	talk out of/through <i>your</i> ass	нести бред
a kick up the arse/backside	a kick in the butt/pants	стусаном під зад
a mummy's/mother's boy	a mama's boy	мамин синок

Група 2 базується на понятті синонімічності. Щоб точно визначити те, чи є два слова синонімами, необхідно проконсультуватися зі словником. Слова, надруковані жирним шрифтом, є синонімами згідно *English Synonym Dictionary*.

British English	American English	Ukrainian
a cross (<i>sb</i> has) to bear	a cross (<i>sb</i> has) to carry	нести свій хрест
a skeleton in <i>your</i> cupboard	a skeleton in <i>your</i> closet	скелет у твоїй шафі
do the rounds	make the rounds	передавати з вуст в уста
one of the lads	one of the boys	свій хлопець
shut up shop	close up shop	закривати лавочку
do a roaring trade	do a roaring business	вести жваву торгівлю

Група 3 складається з пар ідіом, одна з яких містить слово, значення якого можна вважати як більш конкретне. Це, в першу чергу, відноситься до тих випадків, коли іменник заміщується іменником – *be coining it* проти *be*

coining money (робити гроші) та *be minting it* проти *be coining money* (чеканити гроші). В обох прикладах слово *groші* набагато конкретніше, ніж особовий займенник *it*.

По-друге, є очевидні приклади взаємовідносин між більш конкретними й менш конкретними словами, що відносяться до однієї і тої ж частини мови: дієслово *cut* в *to cut a long story short* більш виразне, ніж дієслово *make* на тому ж самому місці. Аналогічно, слово *fist* – більш конкретне, ніж *hand*, так як це не тільки частина тіла як така, але і частина тіла, компоненти якої, в нашому випадку пальці й великий палець руки, ставляться в певному положенні. Зв'язок між *gas* і *steam* практично такий же, оскільки *steam* є особливим видом гарячого газу (*hot gas*), який виробляється в процесі кип'ятіння води.

По-третє, слід згадати ідіоми, такі як *like gold dust* (на вагу золота) проти *like gold* та *More power to your elbow!* Проти *More power to you!*, в обох цих варіантах британська англійська є більш конкретною в тому, що золотий пил виключає інші можливі форми золота, такі як золотий самородок чи золотий злиток і, аналогічно, ваш лікоть виключає всі інші частини тіла, які складають *you*.

British English	American English	Ukrainian
to cut a long story short	to make a long story short	коротше кажучи
ham- fisted	ham- handed	незграбний
like gold dust	like gold	на вагу золота
be coining it	be coining money	робити гроші
be minting it	be minting money	чеканити гроші
run out of steam	run out of gas	вичерпати себе
More power to your elbow!	More power to you!	Бажаю успіху (вдачі)!

Група 4 використовує поняття гіпонімії у виділених словах. Як зазначає Гладкий: “Гіпонімія не працює систематично за межами систем наукової таксономії, оскільки в природних мовах існує безліч розходжень у поглядах,

асиметрії та невизначеності” [6, 24]. Поняття гіпонімії полягає в тому, що кожна пара слів може бути виражена більш загальним або більш абстрактним словом, яке називається гіпернімом (hypernym). У всіх, крім одного випадку, гіперніми приймають форми пар слів, що викладені в таблиці.

British English	American English	Hypernym
a bible- basher	a bible- thumper	a fanatical preacher of religion
boot is on the other foot	shoe is on the other foot	footwear
pride comes before a fall	pride goes before a fall	a verb of motion
be in the driving seat	be in the driver's seat	used by a driver
have the brass (neck)	have the brass (balls)	a body part
the pink pound	the pink dollar	national currency
blow <i>your</i> own trumpet	blow <i>your</i> own horn	a musical instrument

Група 5 – це група, що піддається заміщенням. З аналізу слів окремих пар ідіом, поданих напівжирним шрифтом, можна зрозуміти, що переважна більшість із них є однією і тією ж частиною мови, а між деякими з них навіть можна прослідкувати певний зв'язок, наприклад *барабанищик* і *мелодія* в ідіомах: *march to a different drummer* і, відповідно, *march to a different tune*, бо обидві ідіоми мають значення, пов'язані з музикою. Аналогічно, такі ідіоми як *like cat that got the cream* і *like cat that ate the canary* зображують ситуацію, пов'язану з домашньою твариною, яка заволодіває їжею гурманів.

British English	American English	Ukrainian
be left holding the baby	be left holding the bag	виявитися крайнім
swear blind	swear up and down	присягати сліпим
a blue-eyed boy	a fair-haired boy	улюбленець
king of the castle	king of the hill	король замку
as straight as a die	as straight as a pin	такий не підведе
chew the fat	chew the rag	точити лясси

kick up a stink**make/raise** a stink

влаштувати бучу

Група 6 – остання група відмінностей на рівні словника і, на відміну від попередніх груп, вона ілюструє процес додавання, а не заміни.

British English	American English	Ukrainian
a know-all	a know- it -all	всезнайка
be all fingers and thumbs	be all thumbs	незграбний
die a death	die a natural death	відмирати
leave well alone	leave well enough alone	від добра добра не шукають
no ifs and buts	no ifs, ands or buts	сумніви й заперечення
won't say boo to a goose	won't say boo	дратувати гусей

2.3 Відмінності на рівні граматики

Як було показано вище, відмінності між British і American English на рівні орфографії і лексики мають велике значення. Варто підкреслити, що існує “відносно невелика кількість граматичних відмінностей між British і American English”. Відмінності між британською та американською граматикою найчастіше зосереджені навколо однієї конкретної лексичної категорії – дієслова.

1. Shall і will.
2. Should і would.
3. Can і may.
4. Must і have (got) to.
5. Let's not – Do not let's – Let's don't.
6. Дієслова умовного способу.
7. Дієслова в часі Perfect.
8. Тимчасові вирази.
9. Деякі відмінності у вживанні прийменників.

Розглянемо пари ідіом із відмінностями на рівні граматики.

Група 1 відрізняється порядком слів.

British English	American English	Ukrainian
be well in pastures new	be in well new pastures	бути в хорошому стані нове поле діяльності

Група 2 відрізняється прийменниками, сполучниками і прислівниковими частками.

British English	American English	Ukrainian
a home from home	a home away from home	як вдома
as best <i>you</i> can	as best as <i>you</i> can	на ваш розсуд
at a pinch	in a pinch	в крайньому випадку
at the double	on the double	негайно
be cooking on gas	be cooking with gas	робити що-небудь правильним чином
be fresh from school	be fresh out of school	який не має досвіду
give <i>sb</i> a new lease of life	give <i>sb</i> a new lease on life	продовжити життя кому-небудь

Група 3 відрізняється формою множини чи однини.

British English	American English	Ukrainian
be at a loose end	be at loose ends	бути в занедбан. Стані
even stevens	even steven	в рівній мірі
kids' stuff	kid stuff	дитячі іграшки
on second thoughts	on second thought	думки, що прийшли в голову пізніше

Група 4 відрізняється артиклями.

British English	American English	Ukrainian
in the light of	in light of	в світлі

2.4 Інші відмінності

British English	American English	Ukrainian
a dark horse	dark-horse	темна конячка
a down and out	a down-and-outer	що зазнав краху в житті
a rough diamond	a diamond in the rough	хуліган, головоріз
arty-farty	artsy-fartsy	що претендує на художність
highly-strung	high-strung	чутливий
you live and learn.	Live and learn.	Вік живи – вік учись.

2.5 Дослідження відмінностей пар ідіом на основі художнього твору

Щоб дослідити на практиці пари британських і американських ідіом, що мають еквівалентне значення, але дещо відрізняються за формою, а також пари окремих слів і фраз, ми використали новелу американської письменниці Дороти Паркер (Dorothy Parker) (1883 – 1967) “You were perfectly fine” (1929) [41], книгу британського письменника Джона Міллінгтона Уорда (John Millington Ward) (1871 – 1909) “British and American English: Short Stories and Other Writings”, (Лондон, 1961) [38] та переклад російською мовою, виконаним Серхіо Корвіним.

YOU WERE PERFECTLY FINE

LINE The pale young man eased himself carefully into the low chair, and rolled his head to the side, so that the cool chintz comforted his cheek and temple.
 “Oh, dear,” he said.” Oh, dear, oh, dear, oh, dear. Oh.”

The clear-eyed girl, sitting light and erect on the couch, smiled brightly at him.

5 “Not feeling so well today?” she said.

“Oh, I’m great,” he said. “Corking, I am. Know what time I got up? Four o’clock this afternoon, sharp. I kept trying to make it, and every time I took my head off the pillow, it would roll under the bed. This isn’t my head I’ve got on now. I think this is something that used to belong to Walt Whitman.

10 Oh, dear, oh, dear, oh, dear.”

“Do you think **maybe** a drink would make you feel better?” she said.

“**The hair of the mastiff that bit me?**” he said. “Oh, no, thank you. Please Never speak of anything like that again. **I’m through.** I’m all, all through.

15 Look at that hand; steady as a humming-bird. Tell me, was I very terrible last Night?”

“Oh, goodness,” she said, “everybody was feeling pretty high. You were all right.”

“Yeah,” he said. “I must have been **dandy**. Is everybody **sore** at me?”

20 “Good heavens, no,” she said. “Everybody thought you were terribly funny. Of course, Jim Pierson was a little **stuffy**, there, for a minute at dinner. But People sort of held him back in his chair, and got him calmed down. I don’t Think anybody at the other tables noticed it at all. Hardly anybody.”

“He was going to sock me?” he said. “Oh, Lord. What did I do to him?”

25 “Why, you didn’t do a thing,” she said. “You were perfectly fine. But you Know how silly Jim gets, when he thinks anybody is making too much fuss over Elinor.”

“Was I making a pass at Elinor?” he said, “Did I do that?”

30 “Of course you didn’t.” she said. “You were only **fooling** that’s all. She thought you were awfully amusing. She was having a marvelous time. She only got a little tiny bit annoyed just once, when you poured the clam-juice down her back.”

“My God,” he said. “Clam-juice down that back. And every vertebra a little Cabot. Dear God. What’ll I ever do?”

“Oh, she’ll be all right,” she said. “Just send her some flowers, or something.
35 Don’t worry about it. It isn’t anything.”

“No I won’t worry,” he said. “I haven’t got a care in the world. I’m sitting Pretty. Oh, dear, oh, dear. Did I do any other fascinating tricks at dinner?”

“You were fine,” she said. “Don’t be so foolish about it. Everybody was crazy
40 About you. The maître d’hôtel was a little worried because you wouldn’t stop singing, but he really didn’t mind. All he said was, he was afraid they’d close the place again, if there was so much noise. But he didn’t care a bit, himself. I think he loved seeing you have such a good time. Oh, you were just singing Away, there, for about an hour. It wasn’t so terribly loud, at all.”

“So I sang,” he said. “That must have been a treat. I sang.”

45 “Don’t you remember?” she said. “You just sang one song after another. Everybody in the place was listening. They loved it. Only you kept insisting That you wanted to sing some song about some kind of fusiliers or other, and everybody kept shushing you, and you’d keep trying to start it again. You were wonderful. We were all trying to make you stop singing for a minute, and
50 eat something, but you wouldn’t hear of it. My God, you were funny.”

“Didn’t I eat any dinner?” he said.

“Oh, not a thing,” she said. “Every time the waiter would offer you something,
You’d give it right back to him, because you said that he was your long-lost brother, changed in the cradle by a gypsy band, and that everthing you had was
55 his. You had him simply roaring at you.”

“I bet I did,” he said, “I bet I was comical. Society’s Pet, I must have been. And what happened then, after my overwhelming success with the waiter?”

“Why, nothing much,” she said. “You took a sort of dislike to some old man
With white hair, sitting across the room, because you didn’t like his **necktie**

60 And you wanted to tell him about it. But we got you out, before he got really mad.”

“Oh, we got out,” he said. ”Did I walk?”

“Walk! Of course you did,” she said. ”You were absolutely all right. There Was that nasty stretch of ice on the sidewalk, and you did sit down awfully hard,

65 You poor dear. But good heavens, that might have happened to anybody.”

“Oh, sure,” he said. ”Louisa Alcott or anybody. So I fell down on **sidewalk**. That would explain what’s the matter with my ... – Yes. I see. And then what, if you don’t mind?”

“Ah, now, Peter!” she said. “You can’t sit there and say you don’t remember
70 what happened after that! I did think that maybe you were just a little tight at Dinner – oh, you were perfectly all right, and all that, but I did know you were Feeling pretty gay. But you were so serious, from the time you fell down – I Never knew you **to be that way**. Don’t you know, how you told me I had never seen your real self before? Oh, Peter, I just couldn’t bear it, if you didn’t

75 remember that lovely long ride we took together in the taxi! Please, you do remember that, don’t you? I think it would simply kill me, if you didn’t.”

“Oh, yes,” he said. ”Riding in the taxi. Oh, yes, sure. Pretty long ride, hmm?”

“Round and round and round the park,” she said. ”Oh, and the trees were shining so in the moonlight. And you said you never knew before that you

80 Really had a soul.”

“Yes,” he said. ”I **guess** it must have been.”

“Yes,” he said. ”I said that. **That was me**.”

“You said such lovely, lovely things,” she said. ”And I’d never known, all this time, how you had been feeling about me, and I’d never dared to let you see

85 How I felt about you. And then last night—oh, Peter dear, think that taxi ride Was the most important thing that ever happened to us in our lives.”

“And we’re going to be so happy,” she said. “Oh, I just want to tell everybody! But I don’t know—I think maybe it would be sweeter to keep it all to ourselves.”

90 “Yes,” he said. “**Great.**”

“I think it would be,” he said.

“Isn’t it lovely?” she said.

“Lovely!” she said.

“Look here,” he said, “do you mind if I have a drink? I mean, just medicinally,
95 You know. I’m off the stuff for life, so help me. But I think I feel a collapse coming on.”

“Oh, I think it would do you good,” she said. “You poor boy, it’s a shame you
Feel so awful. **I’ll go make** you a whisky and soda.

“Honestly,” he said, “I don’t see how you could ever want to speak to me
100 Again, after I made such a fool of myself, last night. I think I’d better **go join**
a monastery in Tibet.”

“You crazy idiot!” she said. “As if I could ever let you go away now! Stop
Talking like that. You were perfectly fine.”

105 She jumped up from the couch, kissed him quickly on the forehead, and ran
out of the room.

The pale young man looked after her and shook his head long and slowly, then
Dropped it in his damp and trembling hands.

“Oh, dear,” he said. “Oh, dear, oh, dear, oh, dear.”

Про автора. Дороті Паркер була однією з найвідоміших літературних постатей свого часу. Її навряд чи можна було назвати ‘серйозним’ письменником, однак у сатиричному стилі Паркер створювала справжні шедеври. Написаний разом з Аланом і Робертом Карсоном сценарій для картини 1937-го “A Star is Born” приніс Дороті Паркер номінацію на премію “Оскар”; пізніше, у 1947-му, Паркер була номінована на премію вдруге.

Найкращі твори письменниці включають: “Constant reader”, “Complete poems”, “Not much fun”, “The collected Dorothy Parker” тощо.

Про новелу. Новела написана в 1929 році в період впровадження сухого закону в Америці та показує побічні ефекти пияцтва й наслідки, до яких воно може привести. Молодий чоловік (по імені Peter) минулої ночі вжив дуже багато алкоголю, тому, прокинувшись вранці, він з похмілля нічого не пам’ятає.

Події. Peter прокидається і виявляє дівчину, що сидить на дивані та запитує її про минулу ніч. Вона розповідає йому про те, що він наробив багато дурниць, але, тим не менш, він був чудовий.

Тема. Відносини між чоловіками / жінками у 1920-х роках та місце алкоголю в суспільстві. В цей час американські жінки досягали більшої рівності із чоловіками. То був час, коли жінки коротко підстригали своє волосся, носили короткі плаття, курили, відвідували вечірки й випивали, незважаючи на те, що пияцтво заборонене урядом.

Назва. “You were perfectly fine” – це фраза, яку дівчина повторює знову і знову на протязі всієї розповіді, в той час як поведінка Петра була зовсім протилежна.

Дана таблиця містить слова і вирази, які вживаються лише в американській англійській мові (на основі новели Д. Паркер “You were perfectly fine”). Нижче подані їх еквіваленти, що вживаються в британській англійській мові.

№	Corpus	Lines
1.	“Do you think maybe a drink would make you feel better?” she said.	11
2.	“ The hair of the dog that bit me? ” he said. ”Oh, no, thank you.	12

3.	I'm through. I'm all, all through.	13
4.	"I must have been dandy ".	18
5.	"Is everybody sore at me?"	18
6.	Of course, Jim Pierson was a little stuffy , there, for a minute at dinner.	20
7.	"You were only fooling that's all.	28
8.	... you didn't like his necktie ...	59
9.	"So I fell down on sidewalk ".	66
10.	But you were so serious, from the time you fell down – I never knew you to be that way .	73
11.	"I guess it must have been."	81
12.	"Yes," he said. "I said that. That was me ."	82
13.	"Yes," he said. " Great ."	90
14.	I'll go make you a whisky and soda.	98
15.	I'd better go join a monestary	100

Слова: *maybe* [рядок 11], *sidewalk* [рядок 66], *necktie* [рядок 59], *dandy* [рядок 18], *sore* [рядок 18], *stuffy* [рядок 20], *fooling* [рядок 28], *guess* [рядок 81], *great* [рядок 100] – це слова, що, головним чином, вживаються в США. В Британії ж замість них вживаються: 'perhaps, pavement, tie, excellent, angry, angry, joking, suppose, very good'.

У 12 рядку *the hair of the mastiff (dog) that bit me*, є спільною для обох країн, але розуміння її значення може потребувати деякого пояснення. Раніше ця фраза мала на увазі те, що коли людину кусала скажена собака, вона повинна захопити пучок собачої шерсті й відразу ж прикласти його до рани; таким чином людина може уникнути небезпечного захворювання, що називається сказом. Нині дана ідіома означає те, що якщо людина минулої ночі випила занадто багато алкоголю і вранці у неї дуже болить голова, можна уникнути головної болі, якщо випити відразу, знову ж таки, алкоголю (похмелитися).

Рядок 13, *I'm through. I'm all, all through* – американський варіант ідіоми у значенні ‘Я зав’язав (з алкоголем)’, в британській версії вживається ‘I am finished with alcohol’.

Рядок 18, *dandy* – американське слово в значенні ‘елегантний, ошатний, чудовий’; британський варіант – ‘excellent’.

Рядок 18, *sore (at)* – американське слово в значенні ‘сердитий’; британський варіант – ‘angry’.

Рядок 20, *stuffy*; в розмовній американській мові це слово означає ‘роздратований, сердитий’. В британській мові (не розмовній) воно означає ‘без повітря’ (‘давайте відкриємо вікно, в кімнаті досить душно.’). В значенні ж ‘сердитий’ вживається слово ‘angry’.

Рядок 28, *fool* – американське слово в значенні ‘побешкетувати, пожартувати’; британський варіант – ‘joke’.

Рядок 59, *necktie* – американське слово в значенні ‘галстук’; британський варіант – ‘tie’.

Рядок 66, *sidewalk* – американське слово в значенні ‘тротуар’; британський варіант – ‘pavement’.

Рядок 73, *to be that way*; в Америці дана ідіома означає ‘бути таким’, в Британії вона означає ‘таким чином (щось схоже на)’.

Рядок 81, *guess* – американське слово в значенні ‘допускати’; британський варіант – ‘suppose’.

Рядок 82, *that was me*; цей, здавалося б неправильний, вираз часто зустрічається в освіченій мові обох країн (Америки й Британії). Граматика наполягає на варіанті ‘that was I’. (Уявіть собі, що чоловік прийшов додому пізно вночі й виявив, що він загубив ключі від своєї квартири; він стукає в передні двері; дружина прокидається і спускається вниз; так як уже дуже пізно, вона запитує зі свого боку дверей: ‘who is it?’ Чоловік відповідає: ‘It’s me, Peter.’ Тільки занадто помпезна особа відповіла б: ‘It’s I, Peter’ – незалежно від того, що вимагає граматика).

Рядок 90, *great*; це слово в даному значенні є американським; британський варіант – ‘lovely’; ‘very good’; or ‘wonderful’.

Рядок 98, *I'll go make*; пропущення ‘and’ є досить стандартним явищем у розмовній американській мові; британці додають ‘and’ або ‘to’: *I'll go and make / I'll go to make*’.

Рядок 100, *I'd better go join*; пропущення ‘and’ допускається в американській англійській мові, в британській англійській мові це речення має такий вигляд: *I'd better go and join*’.

Проаналізувавши виявлені нами відмінності між парами ідіом, окремих фраз та слів у новелі Д. Паркер “You were perfectly fine”, можна зробити такі висновки:

■ У тексті новели вжито декілька ідіом:

1) ідіома ‘*take a hair of the (dog) that bit me*’ має однакову форму і зміст в обох варіантах англійської мови (AmE і BrE), проте її значення можна отримати лише за допомогою словника; ідіома означає ‘*похмелитися*’ (‘*клин клином вибивають*’) [за старовинним повір’ям кращим засобом від укусу скаженої собаки вважалась шерсть цієї собаки, яку прикладали до вкушеного місця];

2) ідіома ‘*that was me*’ (‘це був я’) має однакову форму і зміст в AmE і BrE, незважаючи на те, що граматики наполягає на варіанті ‘*that was I*’

3) ідіома *to be that way* (‘бути таким’) в реченні ‘*I never knew you to be that way*’ (‘Я ніколи тебе таким раніше не знала’) має однакову форму і зміст в AmE і BrE;

4) пара ідіом ‘*I'm through*’ (AmE) / ‘*I am finished with alcohol*’ (BrE) (‘Я зав’язав з алкоголем’) має відмінності на рівні лексики.

■ Деякі фрази, що вжиті в тексті новели, також мають відмінності в двох варіантах англійської мови:

1) пара фраз ‘*I'll go make you a whisky and soda*’ (AmE) / ‘*I'll go and make you a whisky and soda*’ чи ‘*I'll go to make you a whisky and soda*’ (BrE) (‘Піду зроблю тобі віскі з содовою’) має відмінності на рівні граматики;

2) пара фраз ‘*I’d better go join a monastery*’ (AmE) / ‘*I’d better go and join a monastery*’ (BrE) (‘Вважаю, що мені краще відправитися в монастир’) має відмінності на рівні граматики;

■ Слова: ‘*maybe, sidewalk, necktie, dandy, sore, stuffy, fooling, guess, great*’ – це слова, що, головним чином, вживаються в AmE, в BrE замість них вживаються: ‘*perhaps, pavement, tie, excellent, angry, angry, joking, suppose, very good*’.

Графіки. Ми вирішили графічно зобразити процентний склад відмінностей пар ідіом, виявлених у творі, який досліджувався (Рис. 2.1, 2.2, 2.3).

Рис.2.1

Кожна діаграма показує відсоток досліджуваних пар ідіом із відмінностями на рівні лексики та на рівні граматики. Відмінності, які не були виявлені у творі – це системні відмінності на рівні орфографії.

Рис. 2.2

Рис. 2.3

Порівняння ідіом із однаковим значенням, а також виразів і слів, які вживаються American English і British English, свідчить про те, що два варіанти англійської мови можуть дуже відрізнятися між собою.

Висновки до 2 розділу

Ідіоми викликають великі труднощі в тих, хто вивчає англійську мову. Нерозуміння ідіом в контексті у великій мірі впливає на ефективність спілкування в особистих і професійних ситуаціях.

Ми з'ясували, що два важливих аспекти лінгвістичних відносин між двома варіантами англійської мови – це схожість на загальній основі і розбіжність при їх зіставленні.

Було також з'ясовано, що відмінності між британськими і американськими ідіомами можуть існувати на чотирьох рівнях: рівні вимови, рівні орфографії, рівні лексики та рівні граматики.

Приклади пар ідіом, наведені нами із таких словників як “Cambridge International Dictionary of Idioms” [41], “English Synonym Dictionary” [32] та “NTC’s dictionary of American slang and colloquial expressions” [42], відображають усі види відмінностей між британськими та американськими ідіомами з еквівалентним значенням.

Дослідження пар ідіом із еквівалентним значенням в художньому творі показало те, що два варіанти англійської мови можуть дуже відрізнитися.

ВИСНОВКИ

У даній роботі описано феномен “ідіоматичності”, який визначає місце ідіом в системі фразеологічних одиниць.

Серед визначень поняття ‘ідіоми’ найбільш прийнятним є визначення ВВ. Виноградова, яке називає їх семантично неподільними фразеологічними зрощеннями, значення яких не можуть бути виведені з значень їх частин.

Було з’ясовано, що найважливішими функціями ідіом є номінативна, комунікативна та когнітивна.

Розглянуто низку типологій ідіоматичних одиниць, зокрема: типологія Н. Амосової, О. Куніна, Г. Грінь, Дж. Сейдл та У. Макморді.

В основному робота присвячена парам англійських та американських ідіом із еквівалентними значеннями, але різними формами. Форми були ретельно вивчені, і було з’ясовано, що відмінності, які існують між BrE та AmE, безпосередньо або побічно відображаються в парах ідіом.

З’ясовано, що відмінності між британськими і американськими ідіомами можуть існувати на чотирьох рівнях: рівні вимови, рівні орфографії, рівні лексики та рівні граматики.

Основні відмінності між британськими та американськими ідіомами з еквівалентним значенням полягають у тому, що вони можуть бути подібними за формою і значенням або мати зовсім інші формулювання. Цей фактор слід враховувати в процесі їх перекладу.

Встановлено, що лише на рівні орфографії виявляються загальні відмінності, відображені в відмінностях між парами досліджуваних ідіом.

Приклади пар ідіом, наведені нами із таких словників як “Cambridge International Dictionary of Idioms” і “English Synonym Dictionary”, відображають усі види відмінностей між британськими та американськими ідіомами.

Дослідження пар ідіом із еквівалентним значенням в художньому творі показало те, що два варіанти англійської мови можуть дуже відрізнятись.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александрова Г.Н. Соотношение знаковой структуры и функций терминологических и квази-терминологических языковых единиц: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 „Русский язык” / Г.Н. Александрова. – Самара, 2006. – 25 с.
2. Амосова Н.Н. Основы английской фразеологии / Н.Н. Амосова [ред. Л.А. Карпова]. – Ленинград: Изд. Ленинградского университета, 1963. – 208 с.
3. Апресян Ю.Д. Избранные труды: в 2 т. / Ю.Д. Апресян. – М.: Школа “Языки русской культуры”. – Т. 1: Лексическая семантика. Синонимические средства. – 1995. – 715 с.
4. Арнольд И.В. Англійське слово / И.В. Арнольд. – М.: Вища школа, 1986. – 142 с.
5. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка: [учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз.] / И.В. Арнольд. – М.: Высш. шк., 1986. – 295 с.
6. Баранов А.Н. Идиоматичность и идиомы / А.Н. Баранов, Д.О. Добровольский // Вопросы языкознания. – 1996. – № 5. – С. 51 – 64.
7. Быкова О.И. Лингвокультурологический поход к исследованию этноконотации / О.И. Быкова // Вестник ВГУ, Серия лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2001. – № 2. – С. 32 – 38.
8. Виноградов В.В. Избранные труды. Лексикология и лексикография / В.В. Виноградов. – М., 1977. – С. 140 – 161.
9. Гуральник Т.А. Особенности молодежного сленга в американском варианте / Т.А. Гуральник // Семантика и прагматика языка в диалоге культур. – Самара, 1998. – С. 61 – 67.
10. Данилова Н.К. “Знаки субъекта” в дискурсе / Н.К. Данилова. – Самара: Издательство “Самарский университет”, 2001. – 228 с.
11. Дейк Т.А. Язык. Познание. Коммуникация / Т.А. Дейк: [пер. с англ.]. – Благовещенск: БГК им. И.А. Бодуэна де Куртене, 2000. – 308 с.

12. Зыкова И.В. Специфика гендерной маркированности английских идиом / И.В. Зыкова // Доклады Второй междунар. конф. “Гендер: язык, культура, коммуникация”. – М.: Рудомино, 2002. – С. 150 – 159.

13. Иванова Н.С. Молодежный жаргон в лингвокультурологическом освещении: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 „Русский язык” / Н.С. Иванова. – Екатеринбург, 2007. – 24 с.

14. Комлев Н.Г. Слово в речи. Денотативные аспекты / Н.Г. Комлев. – М.: Издательство МГУ, 1992. – 216 с.

15. Коннотация [Электронный ресурс]/ Электронная энциклопедия Кругосвет /Режим доступа: www.krugosvet.ru/articles/82/1008276/Literature.htm

16. Лещак О.В. Языковая деятельность. Основы функциональной методологии в лингвистике / О.В. Лещак. – Тернопіль: Підручники & посібники, 1996. – 445 с.

17. Лукьянова Н.А. О семантике и типах экспрессивных лексических единиц. Семантические классы экспрессивов русского языка / Н.А. Лукьянова // Экспрессивность лексики и фразеологии: Сб. научных трудов. – Новосибирск: НГУ, 1983. – С. 12 – 41.

18. Негрич Н.Д. Поняття "ідіома" і "фразеологічна одиниця" – спільне та відмінне у лінгвістичному розумінні / Н.Д. Негрич // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу “Києво-Могилянська академія”]. Сер.: Філологія. Мовознавство. – 2013. – С. 79 – 81.

19. Новохачева Н.Ю. Стилистический прием литературной аллюзии в газетно-публицистическом дискурсе конца XX – начала XXI веков: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 „Русский язык” / Н.Ю. Новохачева. – Ставрополь, 2005. – 31 с.

20. Остин Дж. Р. Слово как действие / Дж. Р. Остин // Новое в зарубежной лингвистике. – 1986. – Вып. 17. Теория речевых актов. – С. 20 – 129.

21. Павшук А.В. Языковая природа и функции эпитета в художественном тексте (на материале романа Асорина “Воля”): автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.05 „Романские языки” / А.В. Павшук. – Москва, 2007. – 21 с.

22. Проблемы фразеологической семантики / [Бирих А.К., Волков С.С., Кабанова Н.М. и др]. – СПб.: Издательство СПб. ун-та, 1996. – 172 с.

23. Разлогова Е.Э. Стилистические фигуры в высказываниях с модальными словами / Е.Э. Разлогова // Вестник Московского университета. – Серия 9 (Филология). – 2005. – № 6. – С. 123 – 138.

24. Ревзина О.Г. Дискурс и дискурсивные формации / О.Г. Ревзина // Критика и семиотика. – 2005. – Вып. 8. – С. 66 – 78.

25. Сингаївська А.В. Функція, функціональність і функціональний клас: функціональний підхід до вивчення ідіоматики / А.В. Сингаївська, О.М. Мосейчук // Вісник Житомирського державного університету імені І.Я. Франка. – 2006. – №27. – С. 55 – 59.

26. Телия В.Н. Коннотация / В.Н. Телия // Лингвистический энциклопедический словарь / [гл. ред. В. Н. Ярцева]. – М.: Советская энциклопедия, 1990. – С. 23 – 26.

27. Шанский Н.М. Фразеология современного русского языка. – Изд. 6. – М.: Либроком, 2012. – 272 с.

28. Ayto J. Idioms / Ayto J. // Encyclopedia of Language and Linguistics [ed. by K. Brown], 2nd Edition. – Cambridge: Elsevier, 2005. – P. 518 – 521.

29. Cambridge International Dictionary of Idioms. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.

30. Collins V.H.. A Book of English Idioms with Explanations. – London: Green and Co., 1961. – 243 p.

31. Davie J. “Texno”, “Trans” and “Drank” New Waves of Anglicizmy in Russian youth slang / J. Davie // Austral Slavonic. – 1997. – Vol. 11. – № 1 / 2. – P. 1 – 17.

32. English Synonym Dictionary. <http://dico.isc.cnrs.fr/dico/en/search>>
33. Evans V. Cognitive Linguistics. An Introduction / V. Evans, M. Green. – Edinburgh: Edinburgh University Press Ltd, 2006. – 830 p.
34. Fernando Ch. On Idiom: Critical Views And Perspectives: [Exeter Linguistic Studies, 5 / Fernando Ch. Flavell R]. Exeter: University of Exeter, 1981. – P. 18 – 48.
35. Hockett, Charles F. The Origin of Speech. – Scientific American, 2003. – P. 89 – 97.
36. Makkai A. Idiom Structure in English: [Janua linguarum, Series maior 48 / Makkai A]. – Hague: Mouton, 1972. – 371 p.
37. McArthur, Tom. The Oxford Companion to the English Language. Oxford: Oxford University Press, 1992.
38. Millington Ward. British and American English: Short Stories and Other Writings”. London: Longman, 1961.– 143 p.
39. Moon R. Fixed expressions and idioms in English: a corpus-based approach: [Oxford studies in lexicography, and lexicology / Rosamund Moon]. – Oxford: Clarendon Press, 1998. – 340 p.
40. Nunberg G. Idioms / G. Nunberg, I. A. Sag, T. Wasow // Language. – 1994. – Vol. 70 / 3. – P. 491 – 538.
41. Parker D. You were perfectly fine. London: Longman, 1929. – 93 p.
42. Richard A. Spears. NTC’s dictionary of American slang and colloquial expressions. – Chikago: NTC Publishing Group, 1991. – 576 p.
43. Сейдл Дж., Макморди У. Идиомы английского языка и их употребление / Дж. Сейдл. – М.: Высшая школа, 1983. – 266 с.
44. Quirk, Randolph, and David Crystal. A Comprehensive Grammar of the English Language. London: Longman, 1985. – 342 p.

РЕФЕРАТ

Дипломна робота: 56 с., кількість використаних джерел – 44.

Предметом дослідження є порівняльні характеристики британських та американських еквівалентних за значенням ідіом.

Метою дослідження є з'ясування особливостей відтворення значень британських та американських ідіоматичних одиниць в українському художньому перекладі та їх цілісний аналіз.

Методи дослідження – аналітичний метод, метод структурного аналізу, описовий та порівняльний методи.

Перший розділ даної дипломної роботи розглядає теоретичні основи, що складаються з концепцій та, разом із їх визначеннями й посиланнями на відповідну наукову літературу, сучасних теорій, що використовуються для цього конкретного дослідницького проекту.

Друга (практична) частина присвячена опису реалізації дослідження, аналізу результатів дослідження та обговоренню висновків і гіпотез, що стосуються теми даної науково-дослідної роботи.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що виконано дуже актуальне завдання, пов'язане зі з'ясуванням, описом та поясненням методів відтворення ідіоматичних одиниць в англо-українському літературному перекладі.

Ключові слова: ІДІОМА, ІДІОМАТИЧНА ОДИНИЦЯ, ВІДТВОРЕННЯ ІДІОМ, РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ, НОВИЗНА.

SUMMARY

Diploma paper: 56 p., 44 literary sources.

The subject of the research is ways of translation of British and American idioms with equivalent meaning into Ukrainian.

The purpose of the research is to find out ways of expressing the meanings of British and American idiomatic units in the Ukrainian literary translation.

Methods of the research – analytical method, method of structural analysis, descriptive and comparative methods.

The first part of the thesis presents the theoretical framework consisting of concepts and, together with their definitions and reference to relevant scholarly literature, existing theories that are used for this particular research project.

The second (practical) part of the thesis focuses on the description of the implementation of the research, analysis of the research results, and discussion of existing findings and hypotheses regarding the topic of this research.

The scientific novelty of the research results is that a very topical task of clarifying, describing and explaining the methods of reproduction of idiomatic units in the Anglo-Ukrainian literary translation has been fulfilled.

Key words: IDIOM, IDIOMATIC UNIT, REPRODUCTION, RESEARCH FINDING, NOVELTY.